
Umjesto *In memoriam* akademiku Vladimiru Premecu (1939-2018)

U prekrasnoj baladi *Die Bürgschaft* (Jamstvo) nje-mačkog pjesnika Friedricha Schillera nalazi se kao motiv jedna pradavna priča koja na nesvakidašnji način govori o prijateljstvu i održavanju zadate riječi na primjeru Damona i Fintije, dva starogrčka filozofa pitagorovca u službi kod sirakuškog vladara Dionisija Mlađeg. Naime, zbog nekog učinjenog djela tiranin Fintiju osudi na smrt, a ovaj zatraži odgodu da bi kod kuće posvršavao neke poslove. Vladar pristade s tim da Damon, njegov prijatelj, mora svojim životom jamčiti da će se on vratiti. Zadržavši se na putu duže nego što je očekivao Fintija se vrati u posljednji čas i tako izbavi prijatelja – jamca od sigurne smrti vješanjem. Dirnut ovakvim primjerom vjernosti Dionisije Mlađi oprosti kaznu osuđeniku te zamoli oba prijatelja da ga, kao trećeg, prime u svoje društvo.

Ova paradigmatična i potresna priča moguća je u svakom vremenu, njena savremenost je u njenoj neprekinutoj vrijednosti kao i osjećanju koje stalno pobuđuje. Primjeri nesebičnosti, požrtvovanja i prijateljstva događaju se svakodnevno, bez obzira na strahotne i apokaliptične slike, njihovi akteri bude nadu u jednu ljudskiju budućnost, koja je ipak moguća. Ulazak alzaškog konvoja u Sarajevo, na primjer, potvrda je tog humanizma bez obala: časno i fintijanski zvuče riječi jednog od inicijatora ovog nesebičnog poduhvata, Iva Deboe: „Mi smo ovdje zbog naše djece, zbog njihove budućnosti i sreće“. Da, i mi smo ovdje zbog djece, ne želimo da im okruženje razaranja i mržnje bude moralni učitelj, da u njima i za njih sačuvamo ono virtualno ljudsko, da se ne umore od svijeta u kome, sem ljudi, sahranjuju i igračke. Znam jednog čovjeka sa Alipašinos polja koga držim duhovnim sabesjednikom i prijateljem, čiju plemenitost i pristajanje,

čak i u ovim uslovima, na ljudski i filozofski dijalog, mnogi mogu potvrditi. Njegovo uporno pristajanje na grad iz koga ne potiče demonovski me uvjerava u jednu visoku etičku mjeru ljudskosti i prijateljstva prema čovjeku.

Možda upravo na ovaj način Vladimir Premec praktično tumači, ne samo svojim studentima, one blistave glave o prijateljstvu iz Stagiraninove „Nikomahove etike“. *Ne postaje se moralan čitanjem etičkih knjiga nego u osobenom etičkom djelovanju* koje se proteže mnogo dalje i šire od katedre, učionice i fakulteta. Dok ovo pišem, držim u ruci njegovu knjigu *Biće beskonačnog* iz 1973. godine i koju pozivam za svjedoka. U *Riječi na kraju*, s onim što sobom nosi kao da je na početku, čitamo: „Naša je namjera ostati u mogućnostima koje graniče s ljudskim“ ili „s onu stranu ličnog jednokratnog postojanja u proizvođenju i stvaranju na *najljudskiji način*“ (podc. Ž. Š.)

Koncept etičkog je, i ovaj put, na djelu bez obzira što ga sve oko njega poriče. Povijest antičke filozofsko-etičke misli i događanja u i oko Alipašinos polja su, najvjerojatnije, nespojive i disparatne stvari. Međutim, nepristajanje na neslobodu, prkos i ono što se bezinteresno voli govore upravo suprotno.

Kada su Goethea, lirika i prirodnjaka, pitali kako se suprotstaviti svenarastajućem zlu on je odgovorio da trebamo što snažnije prigrliti dobro. Čitamo zajedno sa profesorom Premecom prvu rečenicu iz spomenute etičke knjige da sve što čovjek čini, čini (ili bi bar trebao) *poradi nekog dobra*. Duboko vjerujući u to – moji prijatelji i ja nastavljamo živjeti.

Željko Škuljević, 1994.

Vladimir Premec je rođen 1939. u selu Gola, županija Koprivničko-križevačka, Republika Hrvatska. Osnovnu školu pohađao je u Goli i Virju. Maturirao je na Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji u Zagrebu 1958. U periodu 1958–1968. bio je student filozofije, komparativne književnosti i teologije u Zagrebu i Beogradu. Tajnik je Hrvatskog filozofskog društva 1965. Iste godine bio je asistent pripravnika na Saveznom institutu društvenih nauka Beograd, ogranak u Zagrebu. Od 1967. asistent je za historiju filozofije, antičke i srednjovjekovne, na Odsjeku za filozofiju i sociologiju Filozofskog fakulteta u Sarajevu. Doktorat nauka iz filozofije stekao je 1968. na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Na istom Fakultetu 1970. postao je docent, 1975. vanredni profesor, a 1983. redovni profesor.

Predsjednik Društva za filozofiju BiH bio je od 1976. do 1978. Od 1976. do 1977. bio je predsjednik Odsjeka za filozofiju i sociologiju, a 1977–1979. prodekan Filozofskog fakulteta.

U periodu 1980–1981. stipendista je Zaduzbine Alexander von Humboldt, posebna stipendija Fritz Thyssen-Stiftung, Savezna Republika Njemačka. Vrijeme od 23 mjeseca proveo je na univerzitetima u Mannheimu i Heidelbergu. Od 1992.

gostujući je profesor za estetiku na Akademiji scenskih umjetnosti u Sarajevu. Bio je član mnogih društava bosansko-inozemnih prijateljstava; član Hrvatskog društva za znanost i umjetnost; član osnivač PEN Centra Bosne i Hercegovine.

Počasni doktorat filozofije Univerziteta u Ferrari, Italija, dobio je 1995. godine. Objavio je sljedeće knjige: Filozofijska i sociologijska bibliografija SRH od 1945. do 1962; Franciscus Patricius, Petrićeva kritika Aristotela; Patricijeva filozofija bitka; Biće beskonačnog; Hrestomatija etičkih tekstova patristike – sholastike – renesanse; Pohvala filodoksije; O marksistima i kršćanima; Logos u Herakleitosa; Tjeskoba tolerancije; zatim prijevode: Thomae Aquinatis, De ente et essentia – O biću i biti (s latinskog); Thomae Aquinatis, De veritate, c. I – O istini, gl. 1 (s latinskog); Thomae Aquinatis, De conceptibus universalibus – O općim pojmovima (s latinskog); Francesco Patrizi, La città felice – Sretan grad (s renesansnog italijanskog); Rudolf Otto, Das Heilige – Sveto (s njemačkog); Herakleitos, Odlomci (sa starogrčkog); Jakob Böhme, Jutarnje rumenilo na uranku ("Aurora") (s njemačkog).

Za dopisnog člana ANUBiH izabran je 1995, a za redovnog 2005. godine.